

Gespreksnotitie ten behoeve van rondetafelgesprek over het wetsvoorstel Wet seksuele misdrijven

Het belang van de modernisering van de huidige zedentitel

De wens van de overheid om slachtoffers van seksuele en seksueel getinte misdrijven zo optimaal mogelijk te beschermen onderschrijft het OM volledig. Het wetsvoorstel Wet seksuele misdrijven stelt méér seksueel overschrijdend gedrag strafbaar dan de huidige zedenwet. In het wetsvoorstel staat wederzijdse instemming centraal. Dwang is in de nieuwe wet dus geen vereiste meer om een succesvolle strafvervolgning te kunnen instellen. Deze wijziging is van belang, onder andere omdat we weten dat ongeveer 70 procent van de slachtoffers van verkrachting verstijft van angst en zich niet verzet.¹ In het wetsvoorstel Wet Seksuele Misdrijven wordt onderscheid gemaakt tussen een schuld-, opzet-, en gekwalificeerde variant van aanranding en verkrachting en wordt vervolging mogelijk in situaties waarin een persoon wist óf had moeten weten dat de ander geen seks wilde, maar hier niet naar handelde. Dat betekent dat in meer situaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag straks het strafrecht kan worden ingezet, wanneer dat passend wordt geacht. Met name ten aanzien van de zeer schrijnende gevallen met kwetsbare slachtoffers is dat een wenselijke ontwikkeling wat het OM betreft. Daarnaast krijgen online veelvoorkomende delictsvormen een duidelijke(r) plaats in het Wetboek van Strafrecht en wordt gericht strafrechtelijk optreden hiertegen mogelijk², hetgeen ook door het OM van belang wordt geacht.

Complexiteit strafrechtelijke vervolging seksuele misdrijven in juridische zin

Uiteraard geldt ook na inwerkingtreding van de nieuwe wet dat alleen strafrechtelijke vervolging plaatsvindt als sprake is van voldoende wettig en overtuigend bewijs. Een aangifte alleen is onvoldoende om een verdachte te kunnen vervolgen. Het verkrijgen van voldoende wettig en overtuigend bewijs vormt in het bijzonder in het geval van seksuele misdrijven een uitdaging voor het OM en de politie omdat juist bij deze zaken vaak geen sprake is van bijvoorbeeld getuigen of ander ondersteunend bewijs. Het gaat in veel gevallen om situaties waarbij slechts twee mensen aanwezig zijn geweest en de ene verklaring de andere tegenspreekt. Het OM hecht er belang aan dat de samenleving een realistisch beeld wordt geschetst van de complexiteit hiervan. Er kan na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel van meer gedragingen aangifte worden gedaan maar het vergaren van voldoende wettig en overtuigend bewijs wordt geenszins makkelijker. Met andere woorden: hoewel dit wetsvoorstel méér gedragingen strafbaar stelt, zal dat in de praktijk niet automatisch tot meer veroordelingen van seksuele misdrijven leiden.

Druk op de uitvoering

De extra middelen die aan het OM zijn toegewezen middels de motie Hermans zijn noodzakelijk om de te verwachten toename van zaken te kunnen innemen, beoordelen en daar waar passend vervolging in te stellen. Daarnaast is nog een stevige financiële inzet nodig om de wet te kunnen implementeren. Bovendien moet hierbij de kanttekening worden geplaatst dat met de extra gelden de huidige capaciteitsproblemen niet worden opgelost. De hele strafrechtketen staat onder grote druk: overall is sprake van wachttijden en voorraden. Het OM is, met gebruikmaking van middelen uit het coalitieakkoord en ook de Hermans gelden, druk bezig met werven en opleiden van nieuwe officieren van justitie. Het rendement daarvan zal zich pas over twee à drie jaar laten zien. En voor zedenzaken geldt dat daar seniore officieren van justitie voor nodig zijn. Daarmee wordt het huidige tekort aan officieren en rechters naar verwachting niet op korte termijn opgelost en de druk op het OM en ketenpartners blijft derhalve onverminderd groot, daar veranderen de extra middelen die bedoeld zijn om de extra zaken op te kunnen vangen niets aan. Bovendien zijn de extra middelen berekend aan de hand van schattingen. De praktijk moet uitwijzen of de realiteit na inwerkingtreding overeen komt met die schattingen; een uitvoeringstoets na bijvoorbeeld een jaar is dan nodig.

¹ Blijkt o.a. uit onderzoek uit 2017: Tonic immobility during sexual assault – a common reaction predicting post-traumatic stress disorder en severe depression, A. Moller, H.P. Sondergaard, L. Helstrom.

² MvT behorend bij de WSM: Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 222, nr. 3, p. 12

Vorbereidingstijb implementatie

Het OM is van oordeel dat de wet zo snel als mogelijk in werking moet treden. Onder 'als mogelijk' moet worden verstaan het moment waarop de strafreclitketen er klaar voor is. Het is zeer onwenselijk de wet eerder dan dit moment in werking te laten treden. Dat kan leiden tot teleurstelling bij slachtoffers en het vastlopen van processen bij politie, OM en andere betrokken organisaties. Het OM heeft ruim tijd nodig om gereed te zijn voor een zorgvuldige uitvoering van de wet vanaf vaststelling van de wet door de Tweede Kamer. Vaststelling in de Eerste Kamer moet vervolgens twee maanden voorafgaand aan inwerkingtreding plaatsvinden om op het moment van inwerkingtreding te kunnen werken met de nieuwe wet. Pas vanaf het moment van aanname in de Tweede Kamer kan het OM namelijk wijzigingen in de ICT-systemen doorvoeren en personeel opleiden in de nieuwe wet. Het is voor het OM niet mogelijk dit te doen vóór vaststelling van de wettekst in de Tweede Kamer omdat dit intensieve trajecten zijn die alleen met definitieve wetteksten kunnen worden gestart. Volledigheidshalve merken we op dat de politie negen maanden nodig heeft vanaf het moment van vaststelling in de Tweede Kamer.

Strafrecht als sluitstuk

Het wetsvoorstel geeft een helder signaal af: alle vormen van seksueel geweld zijn onacceptabel. Het strafrecht alleen is echter onvoldoende om de kern van het probleem van seksueel geweld aan te pakken. Wij benadrukken hierbij het belang van het nationaal actieplan seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld onder leiding van Mariette Hamer. Het wetsvoorstel Seksuele Misdrijven kan alleen in samenhang met de juiste investeringen op preventie, onderzoek en voorlichting het juiste effect sorteren en kan dan ook niet als een op zichzelf staande oplossing voor seksueel grensoverschrijdend gedrag worden beschouwd.